

strani jezici

Dod. I.

1972

broj 3

Veseljko Velčić

TEHNOLOGIJA OBRAZOVANJA U SVJETLU NOVE OPĆE OBRAZOVNE POLITIKE U SR HRVATSKOJ¹

Ako bismo željeli dugoročnije trasirati stvaranje pretpostavaka za realizaciju naše opće politike odgoja i obrazovanja, njene strateške pravce, onda bismo morali prije svega jasno definirati njezine osnovne aspekte. Oni bi se mogli svesti u slijedeće:

1. Kontinuirano unapređivati opće ciljeve socijalističkog odgoja i obrazovanja u našem samoupravnom društvenom sistemu kao jedinstvenu osnovu odgoja i obrazovanja djece, omladine i građana.

2. Osigurati sve veća prava na odgoj i obrazovanje svakom čovjeku — od rođenja do kraja života — kao društveno priznati princip u zadovoljenju potreba za obrazovanjem.

3. Realizirati principe i koncept permanentnog odgoja i obrazovanja u svim dijelovima jedinstvenog obrazovnog sistema kao osnovni pedagoški i andragoški pristup realizaciji odgojno-obrazovnog rada.

4. Smišljeno uvoditi novu tehnologiju u oblasti odgojno-obrazovnog rada.

5. Osigurati znanstveni, stručni i eksperimentalni rad kao temeljni metodološki pristup za provođenje politike u odgoju i obrazovanju.

Danas nema više nikakve sumnje da obrazovna tehnologija može odigrati značajnu ulogu ako je prije svega koncipiramo kao sastavni dio strategije u vođenju opće obrazovne politike. Pristup obrazovnoj tehnologiji kao jednom od bitnih faktora u reformi odgoja i obrazovanja omogućava nam da je sagledamo u općoj politici i njenoj realizaciji u dva pravca:

1. Koncipirati je sve do organizacije proizvodnje i usluga na principu intermedijalnog. Tada je moguću obrazovnu tehnologiju sagledati u odnosu na gore navedene osnovne strateške ciljeve. Svi proizvođači obrazovne tehnologije treba da se dogovore i postignu dugoročni samoupravni sporazum, međusobni, kao i s nosiocima sredstava, o smišljenom uvođenju obrazovne tehnologije u odgojno-obrazovne procese kao osnovni uvjet u borbi za reformu odgojno-obrazovnog rada.

¹ Skraćena verzija predavanja održanog na Seminaru o novim medijima u obrazovanju

2. Osigurati jedinstveni intermedijalni princip programiranja obrazovne tehnologije u neprestanom međuodnosu pojedinih tehničkih medija s gledišta ostvarenja efikasnosti i kvalitete odgojno-obrazovnog rada.

Postavlja se pitanje: kako u općoj politici doći do toga jedinstvenoga intermedijalnog pristupa u odnosu na pojedine nivoe i oblike odgojno-obrazovnog rada?

U svjetlu osnovnih aspekata opće politike odgoja i obrazovanja — polazeći od značajnih mogućnosti edukativne tehnologije — moramo postaviti prije svega pitanje: kako rade i kako mogu planirati svoj rad ustanove obrazovne tehnologije u odnosu na potrebu kontinuiranog unapređivanja općih ciljeva socijalističkog odgoja i obrazovanja u našem samoupravnom društvu?

Analitičke izložbe, serije TV-emisija, udžbenici s priručnim bibliotekama, element-filmovi itd. — dakle čitava edukativna tehnologija primjerena nastavnim planovima pojedinih dijelova našeg jedinstvenog odgojno-obrazovnog sistema morala bi značajnije unapređivati odgojne ciljeve samoupravne škole u fazi kada više nije riječ o državnom odgoju građanina koji postaje sve više subjektom i nosiocem daljeg razvitka socijalističke demokracije.

Možda bi vrijedilo odgovoriti određenim projektom na pitanje može li edukativna tehnologija uz pomoć osmogodišnjih škola, regionalnih i republičkih zavoda pomoći djeci predškolskog uzrasta godinu dana prije upisa u I razred osmogodišnje škole da bi se smanjila neravnopravnost djece na pragu redovnog školovanja.

Obrazovna tehnologija u priličnoj je mjeri započela rješavati probleme individualizacije nastave i nastoji omogućiti učenje prema ritmu pojedinca. Međutim, u našoj zemlji ne bismo se mogli pohvaliti većim dostignućima.

Obrazovna tehnologija u nas u svom je najvećem dijelu usmjerena na redovnu nastavu u osmogodišnjem školovanju. Ona, gotovo, svim svojim metodama pomaže redovnoj školi da se intenzivira nastavni proces u razrednoj i predmetnoj nastavi.

Međutim, kad je riječ o pravu na obrazovanje, onda ne usmjeravamo u dovoljnoj mjeri edukativnu tehnologiju na nedovoljno razvijene dijelove našeg odgojno-obrazovnog sistema (predškolski odgoj, profesionalno obrazovanje, obrazovanje odraslih), i na ponavljajuće u osmogodišnjem školovanju uz pomoć u obrazovanju djece naših radnika u inozemstvu kao i na pripremu omladine i odraslih za školovanje i studij na visokoškolskim ustanovama. Vjerojatno postoje mogućnosti da se projekti za ove zadatke edukativne tehnologije izrade kao dijelovi programa opće društvene obrazovne politike.

Isto tako edukativna tehnologija nije u našoj zemlji ozbiljnije zakoračila u veliko područje osposobljavanja i usavršavanja radnih ljudi za njihove profesionalne, rukovodne, društvene i političke funkcije.

U Zapadnoj Evropi, o čemu govori posljednja »Didacta«, nova tehnologija prodire u spomenute oblasti upravo posredstvom školskih i centara za izobrazbu kadrova koji su neposrednije vezani za velike industrijske pogone. U tim ustanovama programirana nastava zauzima značajno mjesto na području tehničkog crtanja, deskriptive, sigurnosti na radu, tehnologije, elektronike i strojarstva, u osposobljavanju za upravljanje poduzećem, u oblasti radnih odnosa, u području matematike i prirodnih nauka. Pritom javne TV-stanice svakodnevno emitiraju programirane tekstove iz nabrojanih i drugih teoret-

skih i praktičnih oblasti. Vrlo je karakterističan prodor interne televizije u obrazovanje za rad omladine i odraslih u Zapadnoj Njemačkoj.²

Ovaj proces, koji je u eksperimentalnom stadiju u našim osmogodišnjim školama, nije doživio prodor upravo u onoj oblasti u kojoj je moguće očekivati da će doći do interakcije i pozitivnog utjecaja između suvremenih tehnoloških rada i edukativne tehnologije.

Edukativna tehnologija nalazi se pred, zaista, složenim pitanjem kako da od značajno korisnog »dodatka odgojno-obrazovnim procesima« postane jedan od bitnih faktora racionalizacije i borbe za efikasnost i kvalitetu odgojno-obrazovnog rada. Taj je proces u našoj republici otvoren. Modernizacija i revalorizacija udžbenika i priručnika, proizvodnja školskih televizijskih i radio-emisija, prva faza proizvodnje element-filmova u trajanju od 2—4 minute, početna faza u izvođenju programirane nastave, kao i sistem respondera elektronskih učionica, posebno laboratorija za učenje stranih jezika, prvi su koraci u uvođenju kompjutera kao nastavni medij — više je inicijativa pojedinih ustanova, grupacija i pojedinaca negoli rezultat smišljene opće politike i dogovorene strategije o uvođenju edukativne tehnologije u odgojno-obrazovne procese.

Da bismo dobili potpunije odgovore na pitanja kako učiniti novu tehnologiju značajnijim faktorom u borbi za kvalitetu i efikasnost u odgojno-obrazovnim procesima, morali bismo sagledati njen mogući odnos s konceptom i realizacijom principa permanentnog obrazovanja.

Pojam permanentnog obrazovanja obogatio se novim kvalitetama: od odgovora na pitanja kako treba učiti i studirati on naglašava zahtjev za kvalitetom samoodgojnog rada i samoobrazovanja. Permanentno obrazovanje postaje u posljednjim godinama sve više koncepcija koja nastoji revalorizirati postojeću praksu učenja i pedagoškog rada polazeći od teze da je potrebno u svim situacijama života (pogotovo u školskom sistemu) pružiti šansu svakom čovjeku da razvije svoje duhovne, profesionalne, intelektualne i radne sposobnosti.

Primjenu koncepcije permanentnog obrazovanja pokušat ćemo ilustrirati na primjeru osmogodišnje škole, zato jer se nalazimo pred značajnim odlukama u Prosvjetnom savjetu SR Hrvatske, pred donošenjem novih nastavnih planova i programa. U primjeni te koncepcije morali bismo posebno proučavati organizaciju razredne i predmetne nastave, naročito na satovima razredne zajednice i u pojedinim odgojnim i slobodnim aktivnostima. Organizacija razredne i predmetne nastave morala bi osigurati nakon osmogodišnjeg školovanja osim određenih spoznaja i *stjecanje osnovnog instrumentarija i tehnika intelektualnog rada kao i radnih navika i vještina*. Pritom bi svi nastavnici razredne i predmetne nastave morali izraditi na temelju osnovnih principa permanentnog obrazovanja takav metodski instrumentarij koji bi polazio od bilješke, bilježenja nepoznatih riječi, praćenja literature, pravljenja dokumentacije o pojedinim pitanjima iz raznih oblasti života iz novina i časopisa, interpretacije teksta, vođenja dnevnika putovanja ili dnevnika opserviranja određenih sredina, pojava, kulturnog života, saopćavanja i referiranja, posebno čitanje referata, interpretacije tabela, grafikona, crteža, sistematsko uvođenje i svladavanje rada u bibliotekama do rada na složenijim intelektualnim zadacima itd.

² Podaci iz Izvještaja sa studijskog putovanja po SR Njemačkoj Dr. M. Petančića u ožujku 1972.

Pored toga važno je uvođenje u timski rad u otkrivanju zajedničkih radnih i pojedinačnih problema: u ispitivanjima određene sredine, a posebno kad se ide u radne sredine ili na tzv. naučne ekskurzije, u grupnom radu, razgovorima, diskusijama itd. pri čemu se moraju svladati određene pripreme, pravila, postupci i tehnike intelektualnog timskog rada.

Nema sumnje da se u metodici svakog predmeta kriju mogućnosti kreativne primjene postupaka i tehnika individualnog i timskog intelektualnog rada već i u osmogodišnjoj školi. Zato je nužno osnivati u svim nastavnim kolektivima komisije za permanentno obrazovanje da bi bilo moguće sagledati, prema prirodi samog predmeta i odgojnih i slobodnih aktivnosti, koje će od navedenih metoda i tehnika pojedini nastavnik sistematski razvijati i kako u njima osposobljavati učenika.

Ako se npr. u predmetnoj nastavi iz društvenih nauka sistematski koristi diskusija, tada je očito da sam nastavnik mora ovladati tehnikama pripreme i vođenja diskusije kao jedne od metoda grupnog rada. U tom smislu treba znati primjenjivati metodu diskusije u obradi nastavnog gradiva.

U ovakvoj primjeni koncepcije permanentnog obrazovanja nastavnici bi svjesno podijelili prema njihovim predmetima odgovarajuće metode i tehnike individualnog i grupnog rada, dok bi razredni nastavnik morao u raspravama s učenicima pratiti kako pojedinci napreduju i pred kakvim se teškoćama nalaze.

Ako pokušamo na isti način razmišljati o primjeni koncepcije permanentnog obrazovanja u predškolskom odgoju, zatim u srednjoj školi, o osposobljavanju za zanimanja i rad, nadalje u organizaciji nastavno-naučnog rad u visokoškolskom studiju, ne bi bilo teško sagledati značenje ovog aspekta opće politike obrazovanja, kao i njezin domet ukoliko ga sistematski započnemo realizirati.

Uloga edukativne tehnologije u razradi i primjeni koncepcije permanentnog obrazovanja kao bitne strateške komponente u reformi čitavog sistema odgoja, učenja i studija mogla bi biti od posebnog značenja. Zahvaljujući svojim mogućnostima, naročito pojedinim medijima, ona bi mogla pomoći direktno nastavnicima i učenicima, a posebno studentima, da se i u postojećim uvjetima bolje organiziraju u razrednoj, grupnoj, seminarskoj, studijskoj, individualnoj i timskoj organizaciji rada. Organizacija kreativnog učenja i studija kao više razine rada u odgojno-obrazovnim procesima i svladavanje osnovnih metoda i instrumentarija obrazovnog rada morala bi postati princip i kriterij za planiranje, programiranje i proizvodnju edukativne tehnologije.

U nastojanju da novu tehnologiju osvijetlimo u odnosu na osnovne aspekte opće obrazovne politike i njezinu strategiju koja se danas započinje elaborirati u SR Hrvatskoj mogli bismo pravac našega zajedničkoga djelovanja sagledati u slijedećim zadacima:

1. Formirati kompetentnu i komunikativnu komisiju pri Prosvjetnom savjetu SR Hrvatske koja bi izradila zajedničku koncepciju edukativne tehnologije kao bitnog i sastavnog dijela opće obrazovne politike da prati njezinu realizaciju, analizira i provjerava njezinu efikasnost u čitavom sistemu odgoja i obrazovanja.

2. Nema sumnje da je izuzetna odgovornost svih proizvođača edukativne tehnologije da se okupe u jasno definiranom obliku suradnje, da definiraju u zajednici s komisijom Prosvjetnog savjeta svoju ulogu i zadatke.

3. Izuzetnu ulogu morali bi odigrati kolektivi i rukovodstva nastavnih škola u odnosu na svoje znanstvene i eksperimentalne zadatke, a posebno na formiranje i osposobljavanje takvih kadrova — nastavnika koji će već u toku svojih studija ovladati koncepcijom edukativne tehnologije i o mogućnostima korištenja pojedinih medija.

4. Interesne zajednice građana i radnih ljudi za financiranje obrazovanja morat će ovladati u mnogo većoj mjeri konceptom obrazovne tehnologije i tražiti da se izrade projekti i programi uvođenja iste kao sastavni dio ugovora i cijene obrazovanja.

5. Uz komisiju za permanentno obrazovanje trebalo bi u svim školama osnovati i komisiju za edukativnu tehnologiju u koju bi osim nastavnika i direktora trebali ući učenici odnosno studenti, roditelji odnosno predstavnici udruženog rada. U isto vrijeme povezanost ovih komisija s prosvjetno-pedagoškim katedrama unijela bi potreban dinamizam i put da se utvrde kriteriji o realnosti uvođenja pojedinih medija edukativne tehnologije na svim stupnjevima i oblicima odgojno-obrazovnog rada.